

Hensynet til kulturminneverdier i rehabilitering av gamle kraftverk

Av Halvor Kr. Halvorsen

Halvor Kr. Halvorsen er daglig leder i Oslo Lysverker AS.

Artikkel basert på innlegg på seminar 12. mai 2015.

Introduksjon – Hammeren kraftverk

I 2015 ble det lagt ny rørgate for Hammeren kraftverk i Maridalen i Oslo kommune. Kraftverket ble bygget på slutten av det 19. århundre, og ble satt i drift i år 1900. Kraftverket er med på NVEs liste over verdifulle kulturminner i norsk kraftproduksjon (KINK). Flere av bygningene er med på Byantikvarens «gule liste».

Rørgate av 110 år gammelt skotsk skipsstål

Rørgata, bygd av skotsk skipsstål, var da 110 år gammel, og risikorapporter over rørgatas tilstand tilsa at den burde skiftes. Det var gjentatte rø-

brudd/lekkasjer i rørgata, særlig de siste 10 årene. Planleggingen av ny rørgate ble påbegynt i 2010.

Mange berørte myndigheter

Planleggingsprosessen ble mer omfattende enn antatt, da det måtte gis tillatelser etter plan- og bygningsloven og ikke kun etter vassdragslovgivningen. Årsaken til det var at kraftverket var bygd uten konsesjon etter vassdragslovgivningen (før 1917). Tillatelsen ble gitt av Bystyret. Saksbehandlingen ble derfor omfattende og krevende. Anlegget måtte godkjennes eller saksbehandles i medhold av en rekke regler og lover, eksempelvis: Maridalen landskapsvernområde, markaloven, kultuminneloven, vernet av Osломarkvassdragene, drikkevannsforskriften, plan- og bygningsloven, arbeidsmiljøloven og naturmangfoldloven, med tilhørende myndighetsorganer.

Fra anlegg av rørgata for Hammeren kraftverk 1889-1900 (Byarkivet).

Mange lover og tilhørende myndighetsorganer må involveres (E-CO).

Norges eldste kraftstasjon i drift

Det sentrale ved Hammeren kraftstasjon er at den er Norges eldste kraftstasjon i drift. Alle de viktige anleggsdelene er fremdeles til stede, selv om mye av «innmaten» er skiftet ut gjennom årenes løp.

De viktigste anleggsdelene er: Lukehus ved Skjærsvjøen, ventilhus (øvre og nedre), rørgate, kraftstasjon, koblingsanlegg ved hammeren og kraftledningen mot Oslo by. Alle bygningene utenom øvre ventilhus var på «gul liste».

Da øvre ventilhus ikke sto på liste, fikk vi i første omgang tillatelse til å rive det. Det viste seg imidlertid å være en feil. Huset var feilaktig ikke med på lista. Vi valgte derfor å omprosjek-

Hammeren kraftstasjon (Byarkivet)

tere anlegget slik at ny rørgate svingte seg rundt ventilhuset.

Ved siden av Byantikvaren var det NVE som fulgte opp hensynet til kulturminner i prosjektet. Vi måtte dokumentere anlegget og rørgate før utskiftningen, og dokumentere hele prosessen fra planlegging til ferdigstilling. NVE la vekt på å ønske god fotodokumentasjon. For å følge opp dette ansvaret, leide vi inn en sommerhjelp – en kompetent person – til å lage en rapport om prosjektet. Det viste seg å være svært nyttig.

Oppsummering

Utskifting av rørgate sikrer drift av Norges eldste kraftstasjon langt ut i dette århundret.

Proessen med å få tillatelse var unødvendig tungvinn, idet alternative gjennomføringsmetoder ikke var aktuelle.

Oslo Lysverker AS er møtt med positiv innstilling og rask saksbehandling fra Plan- og bygningsetatens i Oslo kommunes side.

Øvre og nedre ventilhus (E-CO).

Anlegg av ny rørgate (E-CO).

Kulturminnevernet er ivaretatt og er ikke til hinder for nødvendige oppgraderinger av gamle kraftanlegg, men det må vises realisme fra myndighetens side og smidighet fra eiers side.